

КАФА И ЦИГАРЕТЕ

*Шума је дивна, дубока, хладна,
ал' обећаној души је љадна:
да њређе њуш њре уснућа,
да њређе њуш њре уснућа.¹*

Роберт Фрост

Један

Лети је сваког дана доле код језерцета. Седи на кинеском мосту који води до малог острва, испод њега локвањи и мочварни љиљани; понекад угледа шаране, деверике, лињаке. Вилини коњици са својим огромним мрежастим очима стоје испред њега у ваздуху. Ловачки пси шкљоцну зубима, али их сваки пут омаше. Вилини коњици могу да чарају, каже његов отац, али су то толико мајушна чуда да људским очима остају невидљива. Тек иза старих кестенова и каменог зида парка почиње други свет. Срећно детињство не постоји, ствари су сувише компликоване, али ће се касније увек сећати тадашње успорености.

Породица никад не иде на одмор. Врхунац године су божићни празници, са својим дугим претпразничним ритуалима, лов на лисице са коњима и псима у лето и велике хајке у јесен, када гоничи у унутрашњем дворишту ловачке куће једу гулаш и пију пиво и ракију траварицу.

Понекад родбина долази у посету. Једна тетка мирише на нарцисе, друга на зној и лаванду. Гладе га својим старачким шакама по коси, он мора да се наклони и пољуби им руку. Не воли када га додирују и не жели да буде ту док се воде разговори.

Мало пре десетог рођендана долази у језуитски интернат. Место почива у једној мрачној, уској долини Шварцвалда, шест месеци зима, први већи град је веома далеко. Возач га одводи од његове куће, од намештаја у кинеском стилу,² осликаних свилених тапета и завеса са шареним папагајима. Возе се кроз села и пуне пределе, поред језера и најзад подно и све дубље кроз Шварцвалд. Када стигну, потресен је циновским куполама катедрале, барокним зградама и црним мантијама фратара. Његов кревет се налази у спаваоници са тридесет других кревета, у купаоници умиваоници стоје на зиду

¹ Препев песме Роберта Фроста „Stopping by Woods on a Snowy Evening” („Предах у шуми вечери снежне”) Данијеле Марковић. (Прим. њрев.)

² Die Chinoiserien – стилски правац популаран најпре у Француској, а затим и у великом делу Западне Европе у 18. веку, чија су главна одлика била предмети, посуђе и намештај са кинеским мотивима. (Прим. њрев.)

нанизани један поред другог, има само хладне воде. Прве ноћи мисли, ускоро ће се светло поново упалити и неко ће рећи: „Био си храбар, сад је готово, смеш поново кући.“

Навикава се на интернат, као што се деца на скоро све навикну. Али верује да не припада ту, нешто недостаје, нешто не уме да именује. Зелено и тамнозелено његовог пређашњег света постепено ишчежава, боје у његовој глави се мењају. Још увек не зна да његов мозак „погрешно“ повезује опажаје један с другим. Слова, мирисе и људе „види“ као боје. Мисли да и друга деца виде исто, реч „синестезија“ научиће тек много касније. Једном показује свештенику који му предаје немачки песме које пише о тим бојама. Старац зове његову мајку, дечак је „у опасности“, каже. Нема последица. Када песме добије натраг, само су црвеном означене правописне грешке.

Отац му умире када му је петнаест година. Није га видео већ годинама, родитељи су се рано развели. Отац му је слао разгледнице у интернат, улични призори из Лугана, Париза и Лисабона. Једном је стигла разгледница из Маниле, испред беле председничке палате³ стајао је човек у светлом ланеном оделу. Замишљао је да његов отац изгледа као тај човек.

Управник интерната даје му новац за возну карту до куће. Не носи кофер, јер му не пада на памет ништа што би могао да спакује. Носи са собом само једну књигу, обележивач између страница је разгледница из Маниле. Током путовања покушава да упамти сваку железничку станицу, свако дрво испод прозора, сваког човека у његовом купеу. Сигуран је да ће се све расути ако га се он не буде више сећао.

На сахрану одлази сам, возач породице довози га до капеле у Минхену. Слуша говоре о необичном странцу, његовим алкохоличарским испадима, његовом шарму и његовим неуспесима. Не познаје његову нову жену у првом реду. Она носи дуге црне рукавице од чипке, испод вела види само њен црвени кармин. Крај ковчега стоји велика фотографија, али човек на њој не изгледа као његов отац. Стриц кога је видео само двапут у животу узима га у загрљај, љуби га у чело и каже, нека је „благословен“. Непријатно му је, али се смешка и пристојно одговара. Касније, на путу до гробља, сунце се пресијава на полираном дрвету мртвачког ковчега. Земља коју баца у гроб влажна је од кише која је падала претходне ноћи, лепи му се за шаку, али нема марамичу да је обрише.

Неколико недеља касније почиње јесењи распуст. Седи у предворју куће, поред камина, испред њега леже оба пса, Шекспир и Виски. Одједном све звуке чује подједнако гласно, удаљене гласове његове бабе и њене кућне помоћнице, гуме аутомобила који возач окреће испред куће, куцање зидног сата. Сваки детаљ види сувише јасно, уљани сјај у његовој шољи чаја, влакна светлозелене софе, прашину на сунцу. Обузила га страх, минутима није у стању да се помери.

Када му се дисање поново умири, пење се у библиотеку. Тражи текст који је једном прочитао. Двадесетог новембра 1811. Хајнрих фон Клајст путовао је са пријатељицом болесном од рака на мало језеро Ван, обоје хоће да умру. Преноћили су у обичној

³ Палата Малахања (шпански *Malacañang*), која се налази у Сан Мигуелу, у Манили, и служи као председничка резиденција; појам *Malacañang* често се користи као метонимија за председника и његове саветнике. (Прим. ђрев.)

гостионици, пишући опроштајна писма до раног јутра. Клајстово писмо полусестри завршава се редом са датумом: „Штимингс код Потсдама, јутро моје смрти“. Следећег дана по подне наручују кафу и да им се столице изнесу напоље. Клајст пуца пријатељици у груди, а себи у уста, зна да је успављивање сувише несигурно. „Задовољан је и ведар“, написао је кратко пре тога.

Чека да сви оду на спавање, затим одлази до бара, седа у фотељу и пије систематично у малим гутљајима преосталу половину флаше вискија. Када покуша да устане, саплете се, кристалне флаше падају на под. Укочено гледа како се тамна флека шири. У подруму отвара ормар с оружјем, узима ловачку пушку и излази из куће, остављајући отворена врата за собом. Одлази до бреста који је његов отац посадио када се он родио, седа на земљу и наслања се леђима на глатко стабло. Одавде у јутарњој светлости види стару кућу са спољним степеништем и белим стубовима, трава у ронделу је свеже покошена, мирише на траву и кишу. Отац је рекао да је испод бреста тада оставио комад афричког златног накита, што ће му донети срећу. Ставља црну цев оружја у уста, чудно је хладна на језику. Онда повлачи обарач.

Следећег јутра баштовани га налазе у сопственој повраћки, са ловачком пушком у руци. Био је толико пијан да је заборавио да убаци муницију. Не прича ни са ким о овој ноћи, у којој је видео самог себе.

С осамнаест година први пут путује са девојком на одмор. Радио је четири недеље на покретној траци једне фабрике да би зарадио за путовање. Лете на Крит и возе се старим аутобусом три сата преко брда, све ужим серпентинама, онда даље до најјужнијег краја острва. Унајмљују собу у једном пансиону, бело фуговани дрвени подови, бела постељина. Под прозором је Либијско море. У селу има свега неколико кућа и мали супермаркет са воћем, поврћем, сиром и хлебом. Власница сваки дан прави наизменично ванилице или слане равиоле, на томе живе. Проводе дане на плажи, тихо је.

У неком тренутку она хоће да сазна зашто је он такав какав је. Како би могао ведар човек да појми таму?, мисли он. Покушава да објасни речима лекара, она слуша и клима главом. Депресија није обична туга, каже он, она је нешто сасвим друго. Зна да она то неће разумети.

У соби њена хаљина виси преко наслона столице. Она стоји у купатилу, њено ситно тело пред замагљеним огледалом. Он лежи на кревету и гледа је. Ваздух је влажан и топао. Свет око њега тече без отпора, нема више оштрих ивица, боје се разливају, сам је. Са таванице почиње да капље уље на његово чело, лије у млазевима низ бело окречене зидове, прелива се преко дрвеног пода, кревета, чаршава, све је глатко и губи своју структуру. Соба је пуна, уље му запљускује лице, уши и уста, слепљује му очи. Удише га, оглуви, а онда је и он сâм плаво-црно уље.

Касније леже знојави и исцрпљени на кревету. Када она заспи, он је посматра. Пољуби јој груди, навлачи јој чаршав преко тела и седа на балкон. Море је црно и туђе. Не сећа се да ли јој је све ово стварно испричао. И тада схвата да је пред њим још шездесет оваквих година.

(С немачкој превела **Јелена Тогоровић Лазућ**)